

Demokrati och inte drakman är lösningen för Grekland

Inför valet den 17 juni borde Grekland ta tillfället i akt och återskapa politikens folkliga rotkontakt – en dimension som utgör basen för den demokrati som Grekland självt uppfunnit. (Demos = folket, Kratein = styre) och kanske få en positiv långsiktig lösning på krisen på köpet.

Den politiska härdsmltan i Grekland blir allt tydligare. Man ger EU och euron skulden till problemen. Gamla EU- och euroskeptiker här hemma vädrar morgonluft. Man hör förutsägelser om eurons fall och Greklands återgång till drakman. Vissa ser till och med utvecklingen i Grekland som slutet på den europeiska unionen.

Men situationen i Grekland är symptomen på ett större problem. Protesterna på gatorna är ett tecken på att statsmakternas politiska elit till stor del saknar folkligt stöd. Detta blev uppenbart efter det val som nyligen hölls i Grekland. Det gick inte att samlas kring ett regeringsalternativ - inget parti verkade vilja ta tag i den omöjliga ekonomiska situationen (som de själva varit med om att orsaka) och utsättas för folket vrede. Den 17 juni skall grekerna gå till val igen. Vilka alternativ har man att välja mellan?

- Besparingar är krav som det politiska och finansiella etablissemanget fört fram - bl.a. genom striktare implementering av finanspakten. Offentliga löner kan sänkas och den offentliga servicesektorn krympas. Detta slår hårt mot befolkningen.
- Röster hörs även för skattehöjningar. Men i kombination med besparingar är detta ingen bra lösning som har en tendens att göra ont värre.
- Omförhandla med EU om europakten är en annan populär slogan från vissa partier. Men mer än en slogan lär det inte bli eftersom Grekland förhandlar utifrån en omöjlig situation med ovilliga banker och en tom kassakista.
- Lämna euron och återinför drakman är en väg som sannolikt kommer att orsaka totalt ekonomiskt kaos och är därför knappast ett realistisk lösning.
- Investera sig ur krisen är ett annat alternativ. Men för investeringar behövs det kapital man inte har och villiga långgivare som knappast finns.
- Andra partier spanar intensivt efter den tillväxt som skall rädda de europeiska ekonomierna. Men tillväxten har flyttat till Asien och där lär den stanna – åtminstone för ett bra tag framöver.

Besparingar, skatthöjningar, omförhandlingar av pakten, drakman, investeringar eller tillväxt kommer sannolikt inte att vara realistiska verktyg för att lösa finanskrisen utan att folket tar till gatorna i protest.

Men det finns ett annat alternativ som få talar om men som skulle kunna bidra till en positiv långsiktig lösning. Detta förutsätter att statsmakten själv kommer till insikt om att det centrala statsstyret inte är en särskilt effektiv styrform. Decentrala (federala) stater klarar sig generellt något bättre i dessa kristider. Alternativet kräver att man fördomsfritt ifrågasätter centralstatens egen maktposition - både inom statens egna gränser, inom EU och på det globala planet. Man måste börja inse att staten har fått ett allvarligt storleksproblem som medför onödigt stora omkostnader. Den har blivit för liten och för stor på samma gång.

Staten har blivit för liten för de stora frågorna – ekonomi, näringsliv, försvar, grov kriminalitet, interkontinentala transporter, global närvaro och representation, gränsöverskridande miljöpåverkan, m.m. Här gäller det att öka samverkan uppåt för att få ner statens kostnader utan att nödvändigtvis behöva dra in på den offentliga servicesektorn. Som exempel kan man fråga sig varför varje liten stat skall ha en kostsam militärmakt (i Sverige 40 mdr/år plus eventuellt 80 nya Jas för kanske 50 mdr) när samverkan på EU-nivån kan vara betydligt kostnadseffektivare? Eller varför skall varje liten stat vara representerad med ett eget globalt nätverk av ambassader och andra internationella aktiviteter för i Sverige 32 mdr/år?

Samtidigt har staten blivit för stor på andra områden som språk, kultur, sport, närmiljö, regional utveckling, etc. Varför har staten ett kulturdepartement med en budget på 10 mdr/år när kulturen lika gärna, och sannolikt betydligt bättre kunde skötas där den egentligen hör hemma, på regional, lokal eller individuell nivå?

Den svenska regeringen har inte mindre än 390 statliga myndigheter till sin hjälp. Hur många av dessa funktioner kan rationaliseras eller avvecklas helt – speciellt med tanke på att kanske så mycket som 70% av den tidigare statliga beslutsförmågan redan har flyttat till andra Europeiska och internationella beslutsinstanser.

En totalgenomgång av statens verksamheter skulle sannolikt peka på många aktiviteter som med fördel kunde avvecklas eller flyttas upp till gemensamma EU-organ eller ner till den regionala eller lokala nivån för att på så sätt frigöra kapital till förmån för välfärdsmissiga samhällsfunktioner. Detta förutsätter två saker:

För det första skall man börja lita på, vårda och använda de gemensamma institutionerna inom EU som kan samla upp beslut och aktiviteter som har blivit för stora och för dyra för staten. Dessa institutioner finns redan och behöver inte uppfinnas – parlamentet, kommissionen och andra EU-institutioner. Men man borde börja med att förbättra den folkliga kopplingen vid valen till parlamentet och inte som idag till stor del låta den vara en tummelplats för gamla avdankade riksdagspolitiker.

För det andra måste de gamla historiska regionerna återskapas eftersom det är där det folkliga stödet finns att hämta. Tyvärr har Grekland (på samma sätt som bl.a. Sverige och Frankrike) gått motsatt väg - ifrån den historiska geografin med traditionella regioner och mot nya administrativa Musse Pigg-regioner, oftast utan folkligt engagemang eller inflytande. Syftet är uppenbarligen att bibehålla statlig kontroll från Aten (jmf svenska län med statligt tillsatt styre). Slutligen de byråkratiska EU-regionerna för statistik (jmf svenska EU-Riksområden).

Tyvärr förefaller det som om statsmakterna önskar fortsätta på den inslagna vägen - bort från fördjupat folkstyre och mot ett intensifierat elitistiskt centralstatsstyre. Risker är då stor att det blir en återgång till 1900-talets statssuveräna mönster som i sig är en starkt bidragande orsak till de ekonomiska problemen som vi står inför idag.

Då får vi tillbaka de små statsvalutorna där statsmakterna åter kan dölja sina underskott med devalveringar, manipulerade växelkurser och inflation - något som vi känner allt för väl till, inte minst i Sverige. Med detta följer nästan säkert rigida mentala och fysiska statsgränser, gamla protektionistiska handelsmönster och till den statsnationalistiska politik som varit så negativ mot den europeiska kulturella mångfalden. En återgång till denna situation i Europa är förödande.

I stället borde statsmakten i Grekland ta tillfället i akt och återskapa politikens folkliga rotkontakt – en dimension som är basen för den demokrati som Grekland självt uppfunnit. Demos = folket, Kratein = styre.

Utan ett starkt folkligt stöd kommer den politiska eliten att få svårt att genomföra nödvändiga reformer i dessa kristider.

Göran Hansson
2012-06-06